

- розвиток механізмів державного управління, координації й контролю, у тому числі шляхом законодавчого визначення повноважень і відповідальності центральних і місцевих органів державної влади, органів управління об'єктами інфраструктури, а також розвиток механізмів їхньої взаємодії. В цьому контексті актуалізується питання юридичного оформлення агломерації як одиниці територіального устрою [3];

- забезпечення раціонального сполучення державного регулювання й ринкових механізмів (зокрема використання механізму державно-приватного партнерства), заходів прямого й непрямого стимулювання мінімізації відходів та розвитку вторинного ресурсокористування, включаючи цільові бюджетні субвенції, субсидії, кредити, податкові звільнення, пільги й інші преференції;

- заохочення створення на конкурсній основі екоінноваційних кластерів для вирішення певних проблем управління відходами. Власне агломерації урборурального типу можуть вже виступати як певний кластер, головним завданням в такому випадку є налагодження так званого промислового симбіозу всередині кластеру: встановлення зв'язків між підприємствами-утворювачами відходів та підприємствами, що можуть їх повторно використовувати. В цьому контексті важливою складовою такого кластеру має бути інноваційний сектор, що забезпечуватиме підтримку науково-дослідних і конструкторсько-технологічних робіт, орієнтованих на створення інфраструктури поводження з відходами;

- розвиток системи заготівлі та роздільного збирання відходів для вторинної переробки та компостування, будівництво сортувальних та сміттєпереробних комплексів і підвищення якості надання послуг поводження з побутовими відходами для населення;

- приведення у відповідність до екологічних стандартів об'єктів видалення відходів: впорядкування наявних полігонів і звалищ (де доцільно), будівництво нових регіональних санітарних полігонів.

Підсумком виконання зазначених завдань має бути створення безпечної і дієвої системи поводження з відходами із запровадження при цьому сучасних інноваційних методів, технологій, а також ефективних фінансових механізмів регулювання, спрямованих на збалансоване використання бюджетних джерел, приватних інвестицій та інших позабюджетних коштів.

Список літератури

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 820-р від 8 листопада 2017 р. «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 117-р від 20 лютого 2019 р. «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2019-%D1%80>.
3. Парасюк І. Економіко-правові аспекти понять „агломерація” та „міська агломерація” в українському законодавстві. *Економічний вісник Донбасу*. 2012. № 1 (27). С. 82-89.

Малиш Н.А.

*д. держ. упр., професор, професор кафедри суспільного врядування,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Залежно від критерію участі держави в реалізації політики розвитку туризму розрізняють три основних моделі розвитку туризму. Ринкова модель – держава не втручається у діяльність ринку туристичних послуг (поширена, наприклад, у США). Централізована модель – існує центральний орган влади, що контролює діяльність усіх підприємств туристичної галузі в країні. Європейська модель – загальні питання державного

регулювання туризму регламентує підрозділ відповідного міністерства. Інструментом такої політики є поширення державно-приватного партнерства у сфері регулювання туристичної діяльності. Значними є також повноваження у сфері туризму у місцевої влади. Україна реалізовує Європейську модель розвитку туризму.

Організаційно-правові засади реалізації державної політики України у сфері туризму, прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя та здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей визначені в Конституції України (1996 р. Редакція від 21.02.2019 р., стаття 54).

Державне регулювання у сфері туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів. З 2019 р., це – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, департамент туризму та курортів. З березня 2020 року сферою туризму опікується Державне агентство розвитку туризму України, що знаходиться у підпорядкуванні Міністерства культури та інформаційної політики України. Державне агентство було створено на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 року.

Державне регулювання у сфері туризму на місцях здійснюється місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також іншими органами в межах їх компетенції. У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р. Редакція від 30.03.2020), який визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування зазначено (стаття 44), що районні, обласні ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям у тому числі, повноваження щодо розвитку туризму.

В Україні прийнята Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [1]. Вона визначає інтегрований підхід до формування та реалізації державної політики у сфері туризму та курортів, який передбачає поєднання великої кількості складових, у тому числі: галузевої, у тому числі туристичні інформаційні центри та медіа-компанії; територіальної; секторальної, зокрема, міський туризм, екологічний (зелений), культурно-пізнавальний тощо. Сфера туризму «пов'язана з діяльністю більш як 50 галузей, її розвиток сприяє підвищенню рівня зайнятості, диверсифікації національної економіки, збереженню і розвитку культурного потенціалу, збереженню екологічно безпечного навколишнього природного середовища, а також підвищує рівень інноваційності національної економіки, сприяє гармонізації відносин між різними країнами і народами».

Основними напрямками реалізації Стратегії розвитку туризму в Україні до 2026 р. є: нормативно-правова база сфери туризму та курортів, безпека туристів, розвиток туристичної інфраструктури, розвиток людських ресурсів, маркетингова політика розвитку туризму та курортів України. За результатами реалізації Стратегії заплановано у 2026 р. зростання контрольних індикаторів, таких як: кількість іноземних туристів, які в'їжджають до України – у 2,5 рази; кількість суб'єктів туристичної діяльності – уп'ятеро; обсяг надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору – удесятеро, кількість робочих місць у сфері туризму – уп'ятеро тощо.

У Законі України «Про туризм» (ст.4) [2] визначено дві організаційні форми туризму: міжнародний і внутрішній. «До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території». Залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак існують різноманітні види туризму: дитячий; молодіжний;

сімейний; для осіб похилого віку; для осіб з інвалідністю; культурно-пізнавальний; лікувально-оздоровчий; спортивний; екологічний; сільський; підводний; гірський; пригодницький; мисливський; автомобільний тощо.

У Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 р. [3] було внесено зміни до чинних нормативно-правових актів, зокрема, Податкового кодексу України, Господарського кодексу України, Кодексу Законів про працю, Законів України: «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» тощо. Зміни спрямовані на підтримку підприємців, працівників на період дії карантину. Однак, очевидно, що криза, яка насувається на економіку, потребує більш обґрунтованих та ефективних рішень для стабілізації національної економіки та захисту вразливих верств населення у після карантинний період.

Через поширення пандемії коронавірусу у світі на початку 2020 року однією з найбільш постраждалих галузей стала сфера туризму. В Україні основними надавачами туристичних послуг є малі та середні підприємства у туризмі, бо саме вони становлять 80% сектору. Підприємці туристичної галузі та суміжних з нею секторів економіки понесли великі фінансові збитки, а деякі вимушені закрити свої фірми, через відсутність ресурсів підтримки бізнесу. Збільшилось безробіття. Держава втрачає доходи до бюджету. Отже, туристична сфера потребує підтримки держави.

У квітні 2020 р. представниками Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) було зазначено [4], що враховуючи безпрецедентне введення обмежень на подорожі по всьому світу, річні збитки для глобальної індустрії туризму зменшаться від 20% до 30% у 2020 році порівняно з показниками 2019 року. Генеральний секретар UNWTO наголосив, хоча зарано робити повну оцінку ймовірного впливу COVID-19 на туризм, очевидно, що буде втрачено мільйони робочих місць у секторі туризму. Близько 80% усіх туристичних підприємств – це малі та середні підприємства, що забезпечують зайнятість населення, як у великих містах так і у сільській місцевості. З початку кризи Всесвітня туристична організація тісно співпрацює зі структурами Організації Об'єднаних Націй. Для вирішення важливих питань в умовах кризи UNWTO створено Глобальний туристичний кризовий комітет.

Пріоритетами діяльності туристичної галузі в Україні у 2020 р. мають стати: збереження робочих місць, розвиток внутрішнього туризму, запровадження податкових канікул для закладів розміщення, суб'єктів господарської діяльності, що здійснюють внутрішні перевезення, модернізація інфраструктури, покращення іміджу України у світі, підвищення ефективності управління туристичною сферою.

Список літератури

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» від 16.03.2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/168-2017-p>.
2. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>.
4. Tourism and Covid-19. 14.04.2020. URL: <https://www.unwto.org/tourism-covid-19>.